

München: Oldenbourg.

5. Lage, M. J., Platt, G. J. & Treglia, M. (2000). Inverting the Classroom. A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment. *The Journal of Economic Education* 31 (1), 30–43. doi: 10.1080/00220480009596759.

6. Handke, Jürgen (2017): Gelingensbedingungen für den Inverted Classroom. In: Jürgen Handke und Sabrina Zeaiter (Hg.): *Inverted Classroom-The next stage. Lehren und Lernen im 21. Jahrhundert*. Baden-Baden: Tectum, S. 3–14.

7. Design-Based Research Collective (2003): Design-based research - An emerging paradigm for education inquiry. In: *Educational Researcher* 32 (1), S. 5–8.

УДК 377.091-057.876:316.624

Рушак О.Д.

викладач професійно-теоретичної підготовки
ДНЗ «Подільський центр ПТО»
el.ruschak@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ З УЧНЯМИ ІЗ ПРОЯВАМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

В останні роки зросла чисельність учнів, для яких ціль життя зводиться до досягнення матеріального благополуччя за будь-яку ціну, наживи будь-якими способами. Праця і навчання втратили суспільну цінність і значимість, стали носити прагматичний характер – більше отримати благ, привілеїв і менше працювати та вчитися. Така позиція підлітків набуває все більш відкриті і войовничі форми, породжуючи нову хвилю споживацтва, часто провокує поведінкові девіації. Девіантна поведінка учнів – поширений феномен, що супроводжує процес соціалізації і зрілості, який зростає протягом підліткового періоду і знижується після 18 років [2].

Девіантна поведінка усвідомлюються далеко не кожним підлітком, міцна можливість протистояти негативним впливам оточення формується в них вже за межами 18-річчя. Учні саме цього вікового періоду є контингентом навчальних закладів професійної (професійно-технічної) освіти, тому проблема поведінкових девіацій учнівської молоді залишається значущою для педагогічних працівників.

Педагогічні працівники, які працюють з учнями із проявами девіантної поведінки, передусім повинні виявити причину, що викликає асоціальну поведінку. Відхилення в поведінці й соціальному розвитку учнів залежать від індивідуальних особливостей та особистісних проявів, конкретних умов й обставин життя підлітків. Поведінку будь-якого учня не можна розглядати поза його стосунками з оточуючими людьми, найближчим соціальним оточенням – мікросередовищем. Саме в мікросередовищі підліток черпає весь свій

соціальний і моральний досвід, на основі якого складаються погляди, переконання, звички, особливості поведінки [2, с. 12].

Моральна деформація особистості учня і відхилення у його поведінці є наслідком дефектів у системі його взаємозв'язків і стосунків з мікросередовищем. [3]. Дані наукових досліджень свідчать про те, що кожен третій неповнолітній правопорушник виховувався у такій сім'ї, де він постійно стикався з різко негативними аспектами поведінки батьків – систематичним пияцтвом, скандалами, розпустою, проявами жорстокості, вчиненням дорослими злочинів тощо [1, с. 18].

Саме батько й мати своїми вчинками і своїм способом життя стають зразком поведінки для своїх дітей. У сім'ї дитина засвоює певні уявлення про те, що в житті головне, як поводитись у різних життєвих ситуаціях, як ставитися до старших і молодших, до роботи і відпочинку. На базі загальної моральної атмосфери в сім'ї у дітей створюється ставлення до моральних і правових вимог суспільства. У сім'ї, члени якої взаємно поважають одне одного й піклуються один про одного, де дорослі люблять працювати, а до оточуючих ставляться з повагою й співчуттям, як правило, виростає морально вихована людина. Із сімей, де повсякденна поведінка дорослих має антигромадський характер, виходить у 10 разів більше дітей з відхиленнями у поведінці, ніж із благополучних сімей.

Важливою стороною сімейного виховання є педагогічна позиція батьків. У сім'ях, де дітям ні в чому не відмовляють: купують усе, що вони просять, потурають будь-яким примхам, позбавляють домашніх обов'язків, виростають не просто ледарі, які не вміють і не бажають працювати, а споживачі, що прагнуть все нових і нових задовольнень й благ. Відсутність звички до розумного самообмеження нерідко спонукає підлітків до злочинів, які скоюють під впливом мотивів і бажань суто споживчого характеру. Прямою протилежністю зазначеній позиції є надмірна суворість батьків до дітей, надмірне використання обмежень і заборон, покарань, обурення дітей, приниження їх людської гідності. Результати: виникнення у дітей неприязні до батьків, вихід дітей з-під їхнього впливу та контролю, вчинки, які здійснюються «на зло» батькам, і, врешті-решт, стійкі відхилення у поведінці [1].

Частіше за все це виявляється у відсутності контролю над тим, як діти використовують свій вільний час, і над характером їхніх дружніх стосунків. Діти потребують самостійності, і батьки мають піклуватися про її розвиток та прояв. Виховання підлітків не визнає настирливого піклування, але водночас батьки не повинні відриватися від його життя. Не контролюючи життя дітей, дорослі позбавляють себе можливості своєчасно надати їм допомогу у важку хвилину. Практика демонструє, що велика кількість правопорушень підлітків стала можливою тільки внаслідок їхньої безпритульності, відсутності належного контролю у сім'ї [1, с. 107].

Надаючи допомогу у вирішенні складного для учня питання, педагоги використовують різні способи: тактовність, чуттєвість, гнучкість, винахідливість, уміння відмовитися від неефективних способів або модифікувати їх. Орієнтиром у реалізації соціально-педагогічної та

психологічної допомоги учням групи ризику можуть служити принципи превентивності, гнучкості, індивідуального підходу, розумного компромісу, привабливої альтернативи, суб'єктної взаємодії з дитиною [4, с. 7].

Психолого-педагогічна робота з учнями із проявами девіантної поведінки – це передусім налагодження стосунків, спільна діяльність, постійна увага до особистості, контроль, аналіз свого ставлення до конкретного учня, особистісний, індивідуальний підхід. Спеціаліст повинен володіти науковими педагогічними знаннями про засоби впливу на підлітків, психологічним чуттям, тактом, знанням етики, організаторськими здібностями, знати методи та стилі, індивідуально-особистісний підхід до важковиховуваних учнів [4; 5].

Для попередження девіантних форм учнівської поведінки педагогічні працівники повинні використовувати сучасні профілактичні напрями роботи. Під профілактикою девіантної поведінки дітей підліткового віку мається на увазі комплекс цілеспрямованих колективних і індивідуальних впливів на свідомість, почуття і волю учнів з метою вироблення в них імунітету до негативних впливів оточуючого середовища, попередження асоціальної спрямованості, їхньої антигромадської поведінки і перебудови ставлення учнів до оточуючої дійсності в процесі перевиховання [5, с. 47].

Таким чином, психолого-педагогічна підтримка учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти полягає у своєчасному і систематичному вивченні психофізичного розвитку особистості, мотивів поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, статевих та інших індивідуальних особливостей, створення умов для саморозвитку та самовиховання, сприяє виконанню освітніх і виховних завдань закладів професійної (професійно-технічної) освіти з профілактики проявів девіантних форм поведінки учнівської молоді.

Література

1. Луценко Ю. А. Діти-правопорушники: що робити? – К.: Шк. світ, 2010. – 128с.
2. Маліхіна Т. Психолого-педагогічна робота з попередження аморальної поведінки підлітків // Рідна школа. – 1999. – № 9. – С.50-53.
3. амайчук І. І. Діти з розладами поведінки: психологічна допомога. – К.: Шк. світ, 2012. – 120с.
4. Терещенко В. І. Система профілактики правопорушень серед дітей і підлітків засобами гуманізації сучасної школи. – К.: 1997. – 23 с.
5. Фіцула М. М. Педагогічні проблеми перевиховання учнів. Видання друге, доповнене, перероблене. – Тернопіль, 1999. – 104 с.